

ธรรมานุศาสตร์

เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้กำลังพล ทอ. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

มงคลที่ ๑๔ ทำงานไม่คั่งค้าง ขยันถูกเวลานำพาสู่ความสำเร็จ

ในเวลาที่จะต้องทำซ้ำ ๆ ผู้ใดรีบด่วนทำเสียเร็ว แต่ในเวลาที่จะต้องรีบด่วนทำ กลับทำซ้ำ ๆ ผู้นั้นย่อมตัดรอนประโยชน์ของตนเอง เหมือนคนเหยียบใบตาลแห้งแหลกละเอียดไปฉะนั้น ส่วนบุคคลใดในเวลาที่จะต้องทำซ้ำ ๆ ก็ทำอย่างซ้ำ ๆ และในเวลาที่จะต้องรีบทำ ก็รีบด่วนทำทันที ประโยชน์ของผู้นั้นย่อมบริบูรณ์ เหมือนดวงจันทร์ส่องสว่างอยู่ในเวลากลางคืนฉะนั้น

กาลัญญู คือ ความเป็นผู้รู้จักกาล เป็นคุณสมบัติที่สำคัญ ของนักทำงาน นักบริหาร หรือผู้หวังความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต เร่งรีบในกาลที่ควรรีบ ถึงคราวที่ต้องทำซ้ำ ๆ ก็ต้องใจเย็น ๆ สิ่งที่เราควรทำคือความขยันหมั่นเพียรในหน้าที่การงานที่อยู่บนพื้นฐานของกายสุจริต วาจาสุจริตและมโนสุจริต ซึ่งเป็นภารกิจที่เราควรทำ แม้กระทั่งนักปฏิบัติธรรม ต้องบริหารเวลาให้เป็น ภารกิจไหนต้องทำก่อน งานไหนต้องรีบทำให้สำเร็จ ถ้าหากเรารู้จักแยกแยะสิ่งที่เราควรทำและไม่ควรทำ เราจะพบแต่ความสุขและความสำเร็จอย่างแน่นอน ส่วนผู้ที่เกียจคร้านตามใจกิเลสในตัว เห็นแก่ความสุขชั่วครวญ โดยไม่คำนึงถึงอนาคตที่สดใส ชีวิตย่อมพบแต่ความเสื่อม เหมือนซากต้นไม้ที่ไม่สามารถให้ร่มเงาแก่ผู้มาพักอาศัย เป็นไม้ไร้ชีวิตรังแต่จะถูกโค่นหักลง หรือมีชีวิตไปวัน ๆ เหมือนสวะลอยน้ำ หาสาระแก่นสารของชีวิตไม่ได้ เหมือนในสมัยพุทธกาล มีภิกษุรูปหนึ่ง เป็นกุลบุตรชาวเมืองสาวัตถี อุปนัยตั้งเดิมเป็นผู้เกียจคร้าน ครั้นบวชแล้วก็เห็นห่างจากการศึกษาพระธรรมวินัย ไม่ใส่ใจในการทำสมาธิภาวนา และข้อวัตรปฏิบัติอันเป็นกรณีกิจของสงฆ์ เมื่อละเลยการประพฤติปฏิบัติธรรม ไม่สำรวมอินทรีย์ ปล่อยใจให้เลือนลอยฟุ้งซ่านไปวัน ๆ ทำให้ถูกนิเวรณ์ทั้งห้าครอบงำ จิตฟุ้งซ่าน ชัดสายคิดไปในเรื่องไร้สาระ ไม่มีสมณสัญญา แม้มีผ้าเหลืองครองกาย แต่ใจกลับนึกถึงชีวิตที่เคยเที่ยวเตร่สนุกสนานเฮฮาในทางโลก และเกิดวิจิจิกฉา ลังเลสงสัยในชีวิตของนักบวชว่า จะอยู่หรือลาสิกขาไปเป็นฆราวาสดี แทนที่จะคิดเรื่องทำอย่างไร ถึงจะหลุดพ้นจากทุกข์ ทำพระนิพพานให้แจ้ง กลับคิดหาทางที่จะลาสิกขาไปครองเรือนตามเดิม สมณธรรมจึงไม่เจริญ ทั้งนี้ เพราะความเกียจคร้าน ทำให้หมดโอกาสที่จะบรรลุมรรคผลนิพพาน เพื่อนสหธรรมิกเห็นเช่นนั้นพากันนั่งสนทนากันว่า "อาวุโสทั้งหลาย ภิกษุรูปนี้เกียจคร้านเหลือเกิน ขนาดตั้งใจบวชอุทิศชีวิตในพระศาสนา ซึ่งเป็นหนทางของความหลุดพ้น ยังเป็นผู้เกียจคร้าน ไม่ยอมประพฤติปฏิบัติธรรมให้สมกับเป็นพระภิกษุสาวกของพระบรมศาสดาเลย"

ขณะนั้น พระศาสดาเสด็จมาและตรัสถามว่า "ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอสนทนากันเรื่องอะไร"

พระภิกษุกราบทูลถึงเรื่องราวที่กำลังสนทนากัน พระบรมศาสดาตรัสว่า "มิใช่แต่บัดนี้เท่านั้น แม้ในกาลก่อน ภิกษุนี้ก็เป็นผู้เกียจคร้านเหมือนกัน" พระองค์จึงทรงเล่าอดีตนิทานให้ฟังว่า สมัยก่อน พระเจ้าพรหมทัต ครองราชย์อยู่ในนครพาราณสี พระโพธิสัตว์ได้บังเกิดเป็นอำมาตย์แก้วของพระราชา อำมาตย์แก้ว หมายถึง ผู้เป็นบัณฑิตนักปราชญ์มีปัญญามาก เป็นประดุกแก้วสารพัดนึก จึงได้นำว่า มหาอำมาตย์แก้ว พระเจ้าพาราณสีเป็นผู้ที่มีพระอภัยมัยเกียจคร้าน พระโพธิสัตว์คิดว่า "พระราชาของเราทรงเกียจคร้านเหลือเกิน เราจะทำให้พระองค์สำนึกตัว เพื่อประโยชน์สุขของอาณาประชาราษฎร์" พระโพธิสัตว์ พยายามเสาะหาข้อเปรียบเทียบ เพื่อจะทำให้พระราชาได้คิด

วันหนึ่ง พระราชาเสด็จประพาสพระราชอุทยาน พร้อมด้วยอำมาตย์ข้าราชการ ทรงทอดพระเนตรเห็นตัวกระพองข้างตัวหนึ่ง ซึ่งเป็นสัตว์เกียจคร้านเชื่องช้า แม้จะเดินไปตลอดทั้งวัน ก็ไปได้ประมาณนิ้วหนึ่งหรือสองนิ้ว พระราชาตรัสถามว่า "สัตว์นั้นชื่ออะไร" มหาอำมาตย์กราบทูลว่า "ข้าแต่พระมหาราชเจ้า สัตว์นั้นชื่อ คชกุ่มมะ ตัวกระพองข้าง สัตว์ประเภทนี้เฉื่อยช้ายิ่งนัก แม้จะเดินตลอดทั้งวัน ก็ไปได้เพียงไม่กี่นิ้ว" พระองค์จึงตรัสถามเจ้าสัตว์ตัวนั้นว่า "ดูก่อนคชกุ่มมะ พวกเจ้าเดินช้าเหลือเกิน เมื่อไฟป่าเกิดขึ้น พวกเจ้าจะทำอย่างไรกัน" คชกุ่มมะตอบว่า "โพรงไม้และช่องแผ่นดิน มีอยู่เยอะเยอะ ถ้าพวกข้าพเจ้าไปไม่ถึงโพรงไม้ หรือช่องแผ่นดินเหล่านั้น พวกข้าพเจ้าก็ต้องตาย" มหาอำมาตย์แก้วรับกราบทูลเสริมว่า "ในเวลาที่จะต้องทำช้า ๆ ผู้ใดรีบด่วนทำเสียเร็ว แต่เมื่อจะต้องรีบด่วนทำ กลับทำช้า ๆ ผู้นั้นย่อมตัดรอนประโยชน์ของตนเอง ส่วนบุคคลใด ในเวลาที่จะต้องทำช้า ๆ ก็ทำอย่างช้า ๆ และเมื่อจะต้องรีบทำ ก็รีบด่วนทำทันที ประโยชน์ของผู้นั้น ย่อมบริบูรณ์เหมือนดวงจันทร์กำจัดความมืด เต็มดวงอยู่ฉะนั้น" อำมาตย์แก้วสอนพระราชาต่อไปว่า "พึงรีบทำกิจให้เสร็จล่วงหน้า อย่าให้กิจมาบีบรัดตัวในเวลาที่ทำภารกิจ ผู้ที่รีบทำกิจให้สำเร็จ ย่อมเป็นผู้เบาใจ ในภายหลัง ไม่ควรเห็นแก่นอนมากเกินไป ควรดเว้นการดื่มสุราเมรัยจนละเลยภารกิจบ้านเมือง บ้านเมืองย่อมเจริญเพราะมีผู้นำปกครองแผ่นดินโดยธรรม"

พระราชาได้สดับถ้อยคำของพระโพธิสัตว์ ทรงเข้าใจว่าอำมาตย์แก้วต้องการสอนพระองค์ปรารถนาที่จะให้พระองค์เป็นคนขยันและเอาใจใส่ในการบริหารบ้านเมือง และทรงคิดได้อีกว่า โทษของความเกียจคร้านมีแต่ นำความทุกข์มาให้ ถ้าหากผู้นำไม่ประพฤติธรรม ปวงประชา ก็จะไม่ประพฤติธรรม พลอยเป็นคนเกียจคร้านตามไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้น ปัญหาต่าง ๆ มากมายก็จะเกิดขึ้นจนแก้ไขไม่ทัน ตั้งแต่บัดนั้นมา พระราชาก็มิได้ทรงเกียจคร้าน กลับขยันหมั่นเพียรในการประกอบพระราชกรณียกิจ ปกครองประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง ทำให้อาณาประชาราษฎร์อยู่อย่างมีความสุข

จากเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่า ถ้าเรารู้ว่าสิ่งใดดี สิ่งใดควรทำ เราต้องรีบฉวยโอกาสนั้น ทำให้สำเร็จ อย่าได้รอช้า ต้อง คือด่วน ๆ เร็ว ๆ ให้ระแวงภัยที่ควรระแวงและระวังภัยที่จะเกิดขึ้น ถ้ามัวเกียจคร้าน ปล่อยเวลาให้ผ่านไปอย่างไรประโยชน์ บุญบารมีก็ไม่เกิดขึ้น โดยเฉพาะสิ่งที่เราต้องเร่งรีบทำให้เร็ว และทำให้ได้มากที่สุด ก็ไม่มีอะไรเกินกว่าการสั่งสมบุญบารมี เพราะบุญบารมีจะเป็นเครื่องคอยอุปถัมภ์

ส่งเสริมชีวิตเราให้สมบูรณ์ บริบูรณ์ด้วยรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติ สมบูรณ์ทั้งโลกียทรัพย์ และอริยทรัพย์

เอกสารประกอบบทความ :

พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาหมกุฎราชวิทยาลัย ชกษุมภชาดก เล่ม ๕๘ หน้า ๖๗๕

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
คณอก.จัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังพลของ ทอ.มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ